

Przepis na
Włoski
Antonina Jasnorzewska

ALTENBERG

Spis treści

Ciao!

9

I

Antipasti

• 13 •

1. Pizza, spaghetti, espresso...

Rzeczowniki, które już znasz

15

PIZZA AL TAGLIO 1

22

2. Czym jest coperto?

Rodzajniki określone

26

3. Il caffè czy un caffè?

Rodzajniki określone i nieokreślone

32

LA PAUSA 1

40

4. Dolce vita, czyli słodkie życie.

Przymiotniki

42

5. Moi przyjaciele, twoi sąsiedzi, nasza rodzina...

Przymiotniki dzierżawcze

50

PIZZA AL TAGLIO 2

58

6. To jest doskonały wybór!

Czasownik essere („być”)

60

7. Jest coś do jedzenia?

Formy c'è / ci sono i rodzajniki częściowy

68

8. Ile to kosztuje?

Liczebniki

74

PIZZA AL TAGLIO 3

83

9. Mam ochotę na więcej.

Czasownik avere („mieć”)

85

LA PAUSA 2

91

II

Primi piatti

• 95 •

10. Co kupujesz na targu?

Czasowniki regularne (1 grupa)

97

11. Wezmę kilka karczochów.

Czasowniki regularne (2 grupa)

105

LA PAUSA 3

111

12. Wyjeżdżam do Włoch!

Czasowniki regularne (3 grupa)

112

13. Cozze czy vongole?

Czasowniki andare i venire

120

LA PAUSA 4

132

PIZZA AL TAGLIO 4

133

14. Dodajmy nieco oliwy!

Czasowniki modalne

135

15. Lubię to!

Czasownik piacere

145

PIZZA AL TAGLIO 5

152

16. Ach, ta pietruszka!

Czasownik fare („robić”)

155

17. Ziarenko do ziarenka...
Kolejne czasowniki nieregularne
(*stare, dare, dire, uscire*)
164

LA PAUSA 5
174

18. Dobrze się bawimy i dalej odmieniamy.
Czasowniki zwrotne (z „się”)
175

19. Gdy chcesz wiedzieć więcej.
Jak zadawać pytania?
182

20. Kulinarne rozszady.
Pozostałe czasowniki nieregularne
192

PIZZA AL TAGLIO 6
201

LA PAUSA 6
203

III

Secondi piatti

• 205 •

21. Spróbuj jeszcze tego!
Tryb rozkazujący (*imperativo*)
207

LA PAUSA 7
217

22. Co jedliście we Włoszech?
O potrawach i czasie przeszłym
(*passato prossimo* z *avere*)
218

23. Jak wysmażyć ten stek?
Ciąg dalszy czasu przeszłego
(*passato prossimo* z *essere*)
228

LA PAUSA 8
242

24. Twoje ulubione danie.
Czas przeszły *imperfetto*
243

PIZZA AL TAGLIO 7
252

25. Starcie nie-na-żarty!
Passato prossimo vs *imperfetto*
255

26. O przyszłych podróżach i odkrywaniu smaków.
Czas przyszły (*futuro semplice*)
263

PIZZA AL TAGLIO 8
277

**27. O kulinarnych pragnieniach
i życzliwych prośbach.**
Tryb przypuszczający (*condizionale semplice*)
279

28. Papryczkę nosi się na szczęście!
O formie bezosobowej
(*forma impersonale*)
291

LA PAUSA 9
297

IV

Contorni

• 299 •

29. Tego nie może zabraknąć!
O przyimkach (*preposizioni*)
301

30. Jak to połączyć?
Jeszcze więcej o przyimkach
(*preposizioni articolate*)
312

PIZZA AL TAGLIO 9
321

31. Nigdzie się nie śpieszymy.
Przyimki i czas
322

LA PAUSA 10

332

32. Co tu dodać?

Przymyki i czasowniki

333

PIZZA AL TAGLIO 10

345

33. Chcesz tego spróbować?

O zaimkach za dopełnienie bliższe
(*pronomi diretti*)

347

34. Trochę, sporo, a może w ogóle?

O *ne* przy ilościach (*ne partitivo*)

356

LA PAUSA 11

361

35. Co nam Pan poleca?

O zaimkach za dopełnienie dalsze
(*pronomi indiretti*)

362

PIZZA AL TAGLIO 11

372

36. Podasz mi to?

O zaimkach łączonych (*pronomi combinati*)

373

V

Bevande

• 381 •

37. To najlepsze wino!

O stopniowaniu przymiotników
i przysłówków

383

LA PAUSA 12

392

38. Próbowalaś już ich?

O zaimkach w czasie przeszłym
(*passato prossimo + pronomi*)

393

PIZZA AL TAGLIO 12

401

39. Lemoniada? Wypij ją duszkiem!

O zaimkach w trybie rozkazującym
(*imperativo + pronomi*)

402

LA PAUSA 13

410

40. Dasz mi znać?

O konstrukcji *far fare*

411

41. Smakowało mi.

O *piacere* i innych podobnych czasownikach

418

VI

Dolci

• 427 •

42. Kawa, której potrzebujesz.

Różne użycia *ci* i *ne*

429

**43. Podwójna porcja lodów
z bitą śmietaną? Dasz radę!**

Czasowniki *farcela* i *andarsene*

436

LA PAUSA 14

442

44. Wisienka na torcie.

Tryb łączący *congiuntivo*

444

45. Włoski to nie tylko słowa!

447

Twoja włoska podróż
nie kończy się tutaj

451

Klucz odpowiedzi

453

To jest doskonały wybór!

ESSERE („BYĆ”)

Ma non è facile
Se non sei con me
Io e te fermiamo il mondo
quando siamo insieme
MR. RAIN, DUE ALTALENE

Tu sei stanco di tutto e io non so cosa dire
Non troviamo il motivo neanche per litigare
Siamo troppo distanti, distanti tra noi
NOEMI, SONO SOLO PAROLE

Ma senza te chi sono io
ELISA TOFFOLI,
SE PIOVESSE IL TUO NOME

Tu sei un pezzo di me
Sei un pezzo di me
LEVANTE, PEZZO DI ME

W przeglądaniu włoskich dań widniejących w menu naprawdę można się zatracić. Udało Ci się podjąć pierwszą decyzję. Znasz już zasady wymowy, więc pięknie wypowiedziana nazwa przystawki dźwięcznie wybrzmiewa w całym lokalu, a kelner kiwa głową i mówi: **È un'ottima scelta!** („To wspaniały wybór!”). Uśmiechasz się, bo część form czasownika **essere** („być”) pojawiła się w poprzednich lekcjach i rozpoznajesz go bez problemu. Pora wycisnąć go niczym soczystą sycylijską pomarańczę. Przyda się nie tylko do podstawowych zdań opisujących Ciebie czy innych, ale także w wielu ciekawych wyrażeniach, którymi możesz pochwalić się przed włoskimi znajomymi.

Zaczynamy od odmiany

Czasownik **essere** jest czasownikiem nieregularnym, a to oznacza, że jego odmiana jest jedyna w swoim rodzaju. Oto i ona:

io sono (ja jestem)
tu sei (ty jesteś)
lui / lei è (on / ona jest)

noi siamo (my jesteśmy)
voi siete (wy jesteście)
loro sono (oni / one są)

Zwróć uwagę, że w 3 osobie liczby pojedynczej mamy akcent: **è**. **E** bez akcentu to zwykłe „i”. Warto wiedzieć, że **Lei** pisane wielką literą to po włosku forma grzecznościowa „Pan / Pani”. Formalnie zwracamy się właśnie, używając 3 osoby liczby pojedynczej.

Ten pierwszy w całości odmieniony czasownik jest też wspianą sposobnością, by przyrzyć się poszczególnym osobom w języku włoskim:

io (ja)

lui (on)

noi (my)

loro (oni, one)

tu (ty)

lei (ona)

voi (wy)

— 6.1. —

Do podanych osób wpisz właściwą formę czasownika **essere**, jak w przykładzie.

Nie ma tu nic podchwytliwego, choć specjalnie nie są po kolei :)

noi – **siamo**

1. loro – 2. io – 3. lui – 4. voi – 5. tu – 6. lei –

Posłuchaj intuicji

Użycie czasownika „być” będzie po włosku w wielu przypadkach bardzo intuicyjne. Kiedy go spotkasz?

1. Gdy mówisz o swoim pochodzeniu:

Di dove sei? (Skąd jesteś?)

Sono polacco. (Jestem Polakiem.)

Di dove siete? (Skąd jesteście?)

Siamo di Varsavia. (Jesteśmy z Warszawy.)

Sei italiana? (Jesteś Włoszką?)

No, non sono italiana, sono polacca.

(Nie, nie jestem Włoszką, jestem Polką.)

To, że narodowość w języku włoskim piszemy małą literą, już wiesz. Zazwyczaj pominemy też zaimek osobowy, taki jak „ja” lub „ty”. Zupełnie jak po polsku. Powiesz raczej po prostu „jestem”, niekoniecznie „ja jestem”. Chyba że chcesz podkreślić różnicę:

Io sono di Cracovia e tu? (Ja jestem z Krakowa, a ty?)

Zwróć uwagę na dwa rodzaje „nie” w języku włoskim:

- **No.** To po prostu krótka odpowiedź „Nie”.
- **Non** pojawi się natomiast w przeczeniu przed czasownikiem: **non sono** („nie jestem”).

Włosi są bardzo związani ze swoim miejscem urodzenia. Ich „małe ojczyzny” są dla nich niesamowicie ważne. Z tego powodu często usłyszysz, że ktoś jest sycylińczykiem, rzymianinem czy florentyńczykiem.

2. Gdy mówisz o zawodzie, jaki wykonujesz:

Qual è la tua professione? (Czym się zajmujesz zawodowo? Dosł. Jaki jest twój zawód?)

Sono insegnante. (Jestem nauczycielem.)

Sono architetta. (Jestem architektką.)

Zwróć uwagę na to, że mówiąc o zawodzie, pominiesz rodzajnik.

3. Gdy coś lub kogoś opisujesz:

Sono molto stanco oggi. (Jestem dziś bardzo zmęczony.)

Siamo stressati. (Jesteśmy zestresowani.)

La cena è pronta. (Kolacja jest gotowa.)

Luca è tutto suo padre. (Łukasz to wykapany ojciec.)

Questa lettera è per me. (Ten list jest do mnie.)

Quella macchina è di mia moglie. (Tamten samochód jest mojej żony.)

Warto wiedzieć, że gdy coś jest kogoś (odpowiadamy na pytanie **kogo? czego?**), sięgniemy po przyimek **di**:

la macchina di mia moglie (samochód mojej żony)

Przyimki będziemy spotykać co krok. Całościowo przyjrzymy im się w rozdziale IV (strona 299).

*Cosa
balle in
pentola?*

— 6.2. —

Powtórzmy słówka, które znasz z poprzednich dwóch lekcji o przymiotnikach.
Przetłumacz zdania na język włoski, jak w przykładzie.

Mój przyjaciel jest bardzo zajęty. *Il mio amico è molto impegnato.*

1. Mój wujek jest Francuzem.

2. Twoi rodzice są bardzo zmęczeni.

3. Jego partnerka jest Hiszpanką.

4. Wasz pies jest bardzo szczęśliwy.

5. Nasze mieszkanie jest bardzo małe.

6. Włoskie miasta są naprawdę piękne.

7. Jesteśmy Polkami.

8. Jej mąż jest Włochem.

A co, jeśli puszcza nam nerwy? Warto znać kilka przydatnych określeń. Być może będziesz kiedyś świadkiem kłótni. Oto, co możesz wtedy usłyszeć:

Sei un bugiardo! (Jesteś kłamczuchem!)
Sei un fannullone! (Jesteś leniem / nierobem!)
Sei un ficcanaso! (Jesteś wścibski! / Wtrącasz nos w nie swoje sprawy!)
Sei scemo? (Zglupiałeś? Dosł. Jesteś głupi?)
Sei un rompiscatole! (Jesteś upierdliwy!)*

* No dobra. Tu raczej usłyszysz bardziej wulgarną wersję **rompicazzo** lub **rompipalle**. Warto znać słowo **cazzo**. To „męski członek” i najbardziej popularne włoskie przekleństwo. **Palle** to wulgarnie „jaja”. Włoskie wyrażenie „Ale jaja!”, czyli **Che palle!**, wcale nie oznacza czegoś zabawnego, ale nudę, flaki z olejem.

Jeszcze jedno szybkie pytanko. Lubisz pizzę? Uznam to za pytanie retoryczne, bo któż pizzy nie kocha?! Musisz wiedzieć, że mówiąc **Che pizza!** (dosł. „Ale pizza!”), znów mamy na myśli okropną nudę. Nie wiem, jak Tobie, ale mi pizza nigdy się nie znudzi :)

Jeden kawałek chleba nie wystarczy. Jeszcze trochę sosu zostało, więc lecimy z drugą **scarpettą!** Korzystając z czasownika **essere** przy opisach, zwróć uwagę na szyk zdania:

È una bella donna. (Jest piękną kobietą.)
Questa / La donna è bella. (Ta kobieta jest piękna.)

W pierwszym przypadku sięgniesz po rodzajnik nieokreślony, w drugim po określony lub **questo**.

Przymiotnik **bello** już znasz. Nie zachowuje się on jednak tak pięknie, jak na jego znaczenie przystało. Żarty na bok, bo muszę Ci coś ważnego powiedzieć, by Cię nie zaskoczył. Spójrz na ten przykład:

Szczesny è un bell'uomo*. (Szczęsny jest przystojnym mężczyzną.)

Co to ma być? Czemu ten przymiotnik jakiś taki dziwny, zupełnie nie taki, jak się wcześniej nauczyliśmy? No właśnie. Musisz wiedzieć, że formy tego przymiotnika, gdy znajdzie się on przed rzeczownikiem, są nieco zbliżone do rodzajników określonych. Spójrz (specjalnie pokazuję Ci je wraz z rodzajnikami dla porównania):

LICZBA
POJEDYNCZA:
 il – **bel**
 lo – **bello**
 l' – **bell'**
 la – **bella**

LICZBA
MNOGA:
 i – **bei**
 gli – **begli**
 gli – **begli**
 le – **belle**

Zobacz jak to wygląda w zdaniach:
È un bel palazzo.
È un bell'albergo.
 ALE:
Questo palazzo è bello.
Questo albergo è bello.

* W momencie, gdy piszę tę książkę, Wojtek Szczęsny gra w jednym z najbardziej rozpoznawalnych klubów piłkarskich, czyli Juventusie. Wyobraź sobie tylko, ile kłopotów sprawia Włochom wymówienie jego nazwiska!

Jeśli chcesz dać komuś znać (nieco ironicznie), żeby się przesunął, bo Ci coś zasłania, powiedz:

Sei bello ma non trasparente! (dosł. „Jesteś piękny, ale nieprzezroczysty!”)

4. Gdy wskazujesz, gdzie znajduje się osoba lub przedmiot:

Finalmente siamo in Italia! (Nareszcie jesteśmy we Włoszech!)

I bambini sono in giardino. (Dzieci są w ogrodzie.)

Sei a casa oggi? (Jesteś dziś w domu?)

Mio marito è ancora al lavoro. (Mój mąż jest jeszcze w pracy.)

Giuseppe è fuori. (Józef wyszedł. Dosł. Jest na zewnątrz.)

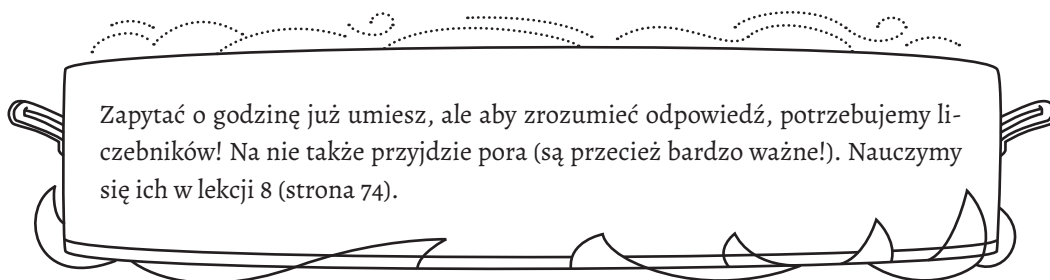
L'uscita è dall'altra parte. (Wyjście jest z drugiej strony.)

Do tego, w jaki sposób możemy opisać, gdzie coś lub ktoś się znajduje, jeszcze wrócimy (lekcja 7, strona 68). To nie wszystko, co musisz wiedzieć. Pozostałym możliwościom przyjrzymy się później. Lecimy **piano piano**, czyli „powolutku”.

5. Gdy mówisz o czasie:

Che ora è? / Che ore sono? (Która jest godzina?)

Sono le cinque. (Jest piąta.)

Zapytać o godzinę już umiesz, ale aby zrozumieć odpowiedź, potrzebujemy liczebników! Na nie także przyjdzie pora (są przecież bardzo ważne!). Nauczymy się ich w lekcji 8 (strona 74).

Cosa bolle in pentola?

Inne przykłady, w których mowa o czasie:

Che giorno è oggi? (Jaki jest dziś dzień?)

Finalmente siamo in estate! (Nareszcie jest lato. Dosł. Jesteśmy w lecie!)

È già l'ora di andare a letto. (Czas już iść spać.)

È il momento di agire. (Nadszedł czas, by działać.)

Wyrażenia przydatne na co dzień

Mówiłam, że wyciśniemy ten czasownik niczym sycylijską pomarańczę. Oto wyrażenia, z których skorzystasz na co dzień, tworząc na przykład takie zdania:

ESSERE A CASA / AL LAVORO / A SCUOLA (być w domu / w pracy / w szkole)

Sei ancora al lavoro? (Czy jesteś jeszcze w pracy?)

ESSERE IN RITARDO (być spóźnionym)

Siamo già in ritardo. (Jesteśmy już spóźnieni.)

ESSERE AL VERDE (być splukanym, dosł. być na zielono)
La verità è che loro sono al verde. (Prawda jest taka, że oni są splukani.)

ESSERE AL PRIMO / AL SECONDO / AL DOLCE (jeść pierwsze / drugie danie / deser,
dosł. być przy pierwszym / drugim daniu / deserze)
Siamo al primo. (Jemy pierwsze danie.)

ESSERE IN VACANZA (być na wakacjach)
Sei qui in vacanza? (Czy jesteś tu na wakacjach?)

ESSERE IN PENSIONE (być na emeryturze)
I miei genitori sono già in pensione. (Moi rodzice są już na emeryturze.)

— 6.3. —

Czas na praktykę! Przetłumacz zdania na język włoski. Wszystkie potrzebne słówka znajdziesz we wcześniejszych przykładach.

1. Jem drugie danie (dosł. Jestem przy drugim daniu).
2. Jesteście tu na wakacjach?
3. Jestem już na emeryturze.
4. Ona jest splukana.
5. Jesteś już spóźniony.
6. Dzieci są jeszcze w szkole.

To też usłyszysz!

Na koniec trochę gotowych wyrażen, które przydadzą Ci się w niejednej sytuacji:

È un'ottima scelta! (To jest doskonały wybór!)

È proprio così. (Tak właśnie jest.)

Non è per niente così. (Wcale tak nie jest.)

È come dici tu. (Jest tak, jak mówisz.)

Sai* com'è. (Wiesz, jak jest.)

Quant'è in tutto? (Ile wyszło za wszystko? / Ile płacę?)

È fuori discussione! (Nie ma mowy!)

Siamo alle solite! (I znów to samo!)

È un piacere rivederti. (Miło cię znów zobaczyć.)

Non è niente. (To nic takiego. / Nic się nie stało.)

Chi è? (Kto tam?)

Sai to po włosku „wiesz” lub „umiesz”. Czasownik **sapere** („wiedzieć, umieć”) jeszcze przed nami, ale nie mogłam się powstrzymać, żeby nie dać tu tego przykładu. Po więcej zerknij do lekcji 14 (strona 135).

*Cosa
balle in
pentola?*

Czegoś tu brakuje

Jeden czasownik, a tyle zastosowań! Porządnie wycisnęliśmy tę sycylijską pomarańczę. Za Tobą naprawdę ważna lekcja, bo co jak co, ale czasownik „być” to podstawy, bez których ani rusz! Zanim porcja ćwiczeń, to jeszcze jedna krótka reguła. Taka króciutka i prosta, daję słowo.

Po włosku nie ma słówka „czy”! Takie pytanie zadamy przez odpowiednią intonację zdania:

Sei ancora al lavoro? (Jesteś jeszcze w pracy?)

Sei qui in vacanza? (Jesteś tu na wakacjach?)

W tej lekcji pojawiły się też inne słówka umożliwiające nam zadawanie pytań po włosku. Przyjrzymy się im całościowo w lekcji 19 (strona 182).

Cosa bolle in pentola?

W tej książce nie obiecuję, że zawsze będzie **molto facile** („bardzo prosto”), ale zrobię wszystko, by ułatwić Ci poznawanie tego pięknego języka. Tak, żeby w wielu miejscach zdanie „To bułka z masłem!” samo cisnęło się na usta. A wiesz, że Włosi powiedzą na coś bardzo prostego, że jest spacerem? **È una passeggiata!** (dosł. „To spacer!” / „To bardzo proste!”).

— 6.4. —

Zobaczmy, czy pamiętasz te wyrażenia.

Połącz włoskie zdania z ich tłumaczeniami po polsku.

1. Sei un rompiscatole!	a. Jest tak, jak mówisz.
2. Siamo al dolce.	b. Jesteś upierdliwy!
3. Sai com'è.	c. Wiesz, jak jest.
4. È fuori discussione.	d. Nie ma mowy.
5. Chi è?	e. Jemy deser.
6. È come dici tu.	f. Tak właśnie jest.
7. Quant'è?	g. Która jest godzina?
8. È proprio così.	h. I znów to samo!
9. Siamo alle solite!	i. Kto tam?
10. Che ora è?	j. Ile wyszło?

— 6.5. —

Przetłumacz zdania na język włoski. W każdym z nich użyjesz czasownika **essere**.

Potrzebujesz słownika? Korzystaj śmiało :)

Ten motor jest mojej córki. *Questa moto è di mia figlia.*

1. Jesteśmy tu na wakacjach. _____
2. Mój sąsiad jest wścibski. _____
3. Jaki jest dziś dzień? _____
4. Mój ojciec jest już na emeryturze. _____
5. Nie jestem Włochem, jestem Polakiem. _____
6. Śniadanie jest gotowe. _____
7. Maria już wyszła (dosł. Jest na zewnątrz). _____
8. Jesteście w domu? _____
9. Piotr* jest jeszcze w pracy. _____ * Pietro
10. Nareszcie jestem we Włoszech! _____
11. Jemy deser (dosł. Jesteśmy przy deserze). _____
12. Łukasz** jest splukany. _____ ** Luca
13. Ile wyszło za wszystko? _____
14. Jesteście już spóźnione. _____
15. To bułka z masłem (dosł. To jest spacer!). _____

— 6.6. —

Che casino! Co za bałagan! Posprzątaj go, układając poprawne zdania z podanych słów.

Pierwsze słowo wpisz dużą literą. Ja go nie zaznaczyłam, by nie ułatwiać Ci za bardzo zadania.

per così niente non è . *Non è per niente così.*

1. sono lavoro ancora al . _____
2. un lui è bugiardo . _____
3. è la pronta cena . _____
4. sei dove di ? _____
5. qui vacanza siete in ? _____
6. zio è pensione in mio già . _____
7. piacere un rivederti è . _____
8. è l'uscita altra parte dall' . _____

RECYTUJĘ ODMIANĘ **ESSERE** W NOCY O PÓŁNOCY.

JAK TRZEBA, TO UMIEM KOGOŚ NAZWAĆ LENIEM I KŁAMCZUCHEM.

WIEM, JAK POWIEDZIEĆ **NIE MA MOWY** I ZAPYTAĆ **ILE WYSZŁO?**

*Il conto,
per favore*